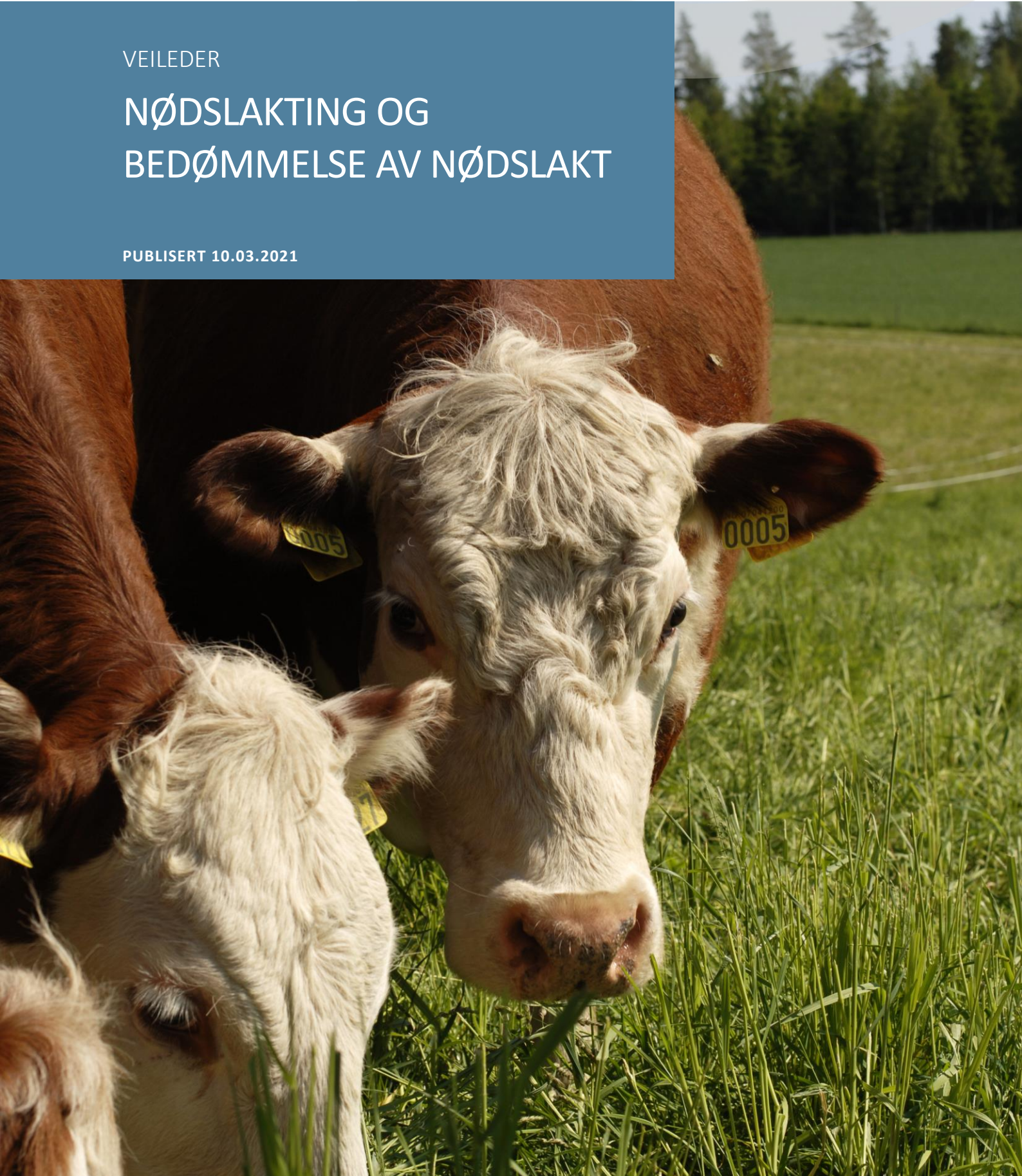

VEILEDER

NØDSLAKTING OG BEDØMMELSE AV NØDSLAKT

PUBLISERT 10.03.2021

Aktuelt regelverk

- [Animaliehygieneforskriften](#)
- [Næringsmiddelhygieneforskriften](#)
- [Forskrift om avliving av dyr](#)
- [Forskrift om offentlig kontroll - animalsk produksjon, forordning \(EU\) 2019/624 og forordning \(EU\) 2019/627](#)

Innholdsfortegnelse

1 Formål	4
2 Hvem gjelder veilederen for?	4
3 Innledning	4
4 Begrepsforklaringer	5
5 Hva er nødslakt?	6
1.1.1 Kriterier som må være oppfylt for å nødslakte et dyr	6
1.1.2 Upåvirket allmenntilstand	6
6 Obligatorisk levendedyrkontroll	7
7 Dyreeiers ansvar	7
8 Praktiserende veterinærs ansvar	8
9 Slakteriets ansvar	8
10 Mattilsynets ansvar	9
11 Vanlige problemstillinger	10
1.1.1 Dyr med fødselskomplikasjoner	10
1.1.2 Dyr med skjedeframfall, endetarmsframfall, livmorframfall	10
1.1.3 Dyr med melkefeber	10
1.1.4 Dyr som ligger lengre enn 24 timer (Langligger)	10
1.1.5 Dyr med speneskader og akutte jurskader	11
1.1.6 Kviger som ikke lar seg melke etter kalving	11
1.1.7 Mastitt	11
1.1.8 Beinbrudd, avrevne klauver, alvorlige grader av halthet (grad 4-5), store kutt, utglidninger og andre akutte smertefulle skader	11
1.1.9 Dyr med mildere grad av halthet, (grad 2-3)	11
1.1.10 Løpesår/ løpedreining/ løpedislokasjon/ kolikk/ ileus/ trommesjuka/ vindkolikk/ vomoverfylning	12
1.1.11 Forvillede dyr – dyr som ikke lar seg håndtere	13
12 Uttak av mage og tarm	13
13 Kjøling	13
Vedlegg	14
Nødslaktsertifikat	

1 Formål

Denne veilederen skal bidra til en enhetlig forståelse og praktisering av regelverket for nødslakting, slik at mattrygghet og dyrevelferd ivaretas.

2 Hvem gjelder veilederen for?

Veilederen gjelder for

- dyreeier
- privatpraktiserende veterinær, som blir tilkalt av dyreeier
- nødslakter og slakteriet som mottar slaktet
- Mattilsynet som bedømmer slaktet

3 Innledning

Det er kun dyr som er egnet til transport som kan fraktes inn levende til slakteriet. Se [Veileder om transportegnethet og skille mellom dyr under transport](#)

Det er dyreeiers ansvar å opplyse om slaktedyr som avviker fra det normale. Opplysninger om avvik skal gis ved innmelding til slakteriet, og til dyretransportsjåfør, ved henting av dyra. Dyr som ikke oppfyller kravene til transportegnethet, kan under visse forutsetninger være aktuelle for nødslakt. Denne veilederen gir informasjon om kravene som stilles til nødslakt. Dersom disse kravene ikke er oppfylt kan dyret ikke bli til mat, dvs. slakteriet kan ikke slaktebehandle dyret og det kan ikke fremstilles for kjøttkontroll.

Dyrevelferden skal alltid ivaretas. Dersom et dyr ikke oppfyller kravene for å bli transportert levende inn til slakteri eller kravene for nødslakt, kan dyret ikke nødslaktes. Dyreeier skal da sikre at dyret får nødvendig behandling, eller blir avlivet.

Når et dyr nødslaktes, blir det avlivet på stedet og dyreskrotten transportert til slakteri for videre slaktebehandling. Det er et absolutt krav om levendedyrkontroll (ante mortem kontroll) utført av veterinær, dersom dyret skal bli til mat. Avliving uten levendedyrkontroll fører til at dyret ikke kan slaktebehandles og bli til mat. I slike tilfeller må dyret derfor destrueres. Dyreeier kan imidlertid avlive, slakte og spise dyret selv.

Godkjent nødslakt får et ovalt stempelmerke og har samme krav til hygiene som annet kjøtt.

4 Begrepsforklaringer

Slaktebehandling (slakting) og avliving er to begrep som ofte brukes om hverandre. Det er likevel to forskjellige aktiviteter:

- **Avliving** er å ta livet av dyret uavhengig av videre behandling. Krav til avliving av dyr er beskrevet i [forskrift om avliving av dyr](#).
- **Slakting** er avliving av dyr beregnet på humant konsum. Ordet slakting brukes i dagligtale om slaktebehandling.
- **Slaktebehandling** er en prosess som følger etter at et dyr har blitt avlivet og har som hensikt å produsere mat til folk. Krav til slaktebehandling er beskrevet i [animaliehygieneforskriften](#) og [næringsmiddelhygieneforskriften](#)

Nødslakt og hasteslakt er to ulike ordninger som må skilles fra hverandre:

- **Nødslakt** betyr at dyret blir avlivet på stedet og dyreskrotten transportert til slakteri for videre slaktebehandling. Det er et absolutt krav om levendedyrkontroll utført av veterinær, dersom dyret skal bli til mat.
- **Hasteslakt** er en ordning for dyr som må slaktes raskt av dyrevelferdsmessige hensyn, men som kan bli transportert levende til slakteriet, se [Veileder om transportegnethet og skille mellom dyr under transport](#):
 - Mattilsynet foretar levendedyrkontrollen på slakteriet.
 - Dyr til hasteslakt må oppfylle de samme kravene for å bli transportert levende inn til slakteriet, dyreeier må også oppgi Matkjedeinformasjon. Se: [Krav til levering av matkjedeinformasjon \(MKI\) til Mattilsynet før slakting av storfe, svin og småfe](#).
 - Dyr kan bare sendes som hasteslakt dersom slakteriet kan slakte de samme dag.
 - Hasteslakt skal følges av egenerklæring utfylt av dyreeier, se veilederen over.
 - Hasteslakt skal ikke følges av nødslaktsertifikat.
 - Eksempel på dyr til hasteslakt er kyr med forhøyet celletall, spenetråkk eller tett spene med fare for å utvikle mastitt.

5 Hva er nødslakt?

Nødslakt er definert som:

«Et dyr som ellers er friskt, skal ha vært utsatt for en ulykke som, av hensyn til dyrets velferd, forhindret at dyret kunne fraktes til slakteriet.»

Regelverket gir bare anledning til å nødslakte "et dyr som ellers er friskt". Det forstås som dyr med upåvirket allmenntilstand. «Ulykke» (accident) forstås som en uforutsett hendelse. Se [animaliehygieneforskriften](#), jamfør forordning (EF) nr. 853/2004 vedlegg III, avsnitt I, kapittel VI (1).

OBS: Syke dyr skal ikke bli mat og skal derfor ikke nødslaktes. For syke og skadde dyr gjelder [Dyrevelferdsloven § 24](#): «syke og skadde dyr skal gis forsvarlig behandling og avlives om nødvendig.»

1.1.1 Kriterier som må være oppfylt for å nødslakte et dyr

- 1) En ulykke/uforutsett hendelse.
- 2) Dyret har upåvirket allmenntilstand.
- 3) Den uforutsette hendelsen forhindrer at dyret av dyrevelferdsmessige årsaker kan transporteres levende til slakteriet.
- 4) Nødslakting skal skje raskt, som hovedregel senest 24 timer fra tilstanden inntreffer til dyret avlives. Dyr som lider skal avlives så raskt som mulig.
- 5) Levendedyrkontroll utført av veterinær.

1.1.2 Upåvirket allmenntilstand

Med upåvirket allmenntilstand menes at dyret skal være friskt og ha normale funksjoner (som normale mage- tarmlyder, matlyst, oppmerksomhet m.fl.), bevegelser og kroppsposisjon. En ulykke/uforutsett hendelse kan påvirke allmenntilstanden til dyret. Graden av påvirkning må vurderes opp mot skaden og innvirker på om dyret kan nødslaktes eller ikke. Allmenntilstanden skal være vurdert som normal ved generell klinisk undersøkelse.

6 Obligatorisk levendedyrkontroll

Veterinær skal gjøre en levendedyrkontroll (ante-mortem kontroll) av alle dyr som skal nødslaktes, se [animaliehygieneforskriften](#), jf. Forordning (EF) nr.853/2004 vedlegg III avsnitt I kapittel VI (2). Levendedyrkontrollen er i utgangspunktet gyldig i 24 timer [Forskrift om offentlig kontroll - animalsk produksjon](#). For nødslakt er 24 timer for lang tid ut ifra dyrevelferdshensyn.

Det skal maksimalt gå 24 timer fra tilstanden inntreffer til dyret avlives (unntak for lettere haltheter se s. 11). Ved smertefulle tilstander skal dyret avlives så raskt som mulig, se [Dyrevelferdsloven § 3](#) som krever at «Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger».

7 Dyreeiers ansvar

- Det er ditt ansvar som dyreeier å påse at dyr ikke lider, se [Dyrevelferdsloven § 25 b](#)). Ved svært smertefulle eller livstruende skader må du vurdere om dyret skal avlives umiddelbart av en kyndig person, rådfør deg gjerne med veterinær.
- Du skal kontakte veterinær og nødslakter umiddelbart dersom du har et dyr du vil nødslakte. Dyret må innfri kriteriene i rammen, se s. 6.
- Du skal bidra med matkjedeinformasjon på nødslaktsertifikatet, se [animaliehygieneforskriften, jamfør forordning \(EU\) nr. 852/2004 vedl. II avsn. II:](#)
 - Har Mattilsynet pålagt dyreholdet ditt restriksjoner som får konsekvenser for slaktning av dyr, også nødslakt?
 - Opplysninger om all medisinbruk på dyret hvor tilbakeholdelsestiden har utløpt de siste syv dager.
- Du skal underskrive på nødslaktsertifikatet.
- Alternativene til nødslakt er behandling av skaden/tilstanden eller avliving og destruksjon av dyret.

Er din besetning restriksjonsbelagt?

Dersom Mattilsynet har pålagt din besetning restriksjoner, må du ha særskilt tillatelse fra Mattilsynet for å sende dyr til nødslakt/slakt¹. Mer informasjon om dette finner du i restriksjonsbrevet. Brevet inneholder også de krav som nødslakter og slakteri må etterleve for at ditt dyr skal kunne slaktebehandles. Det er du som dyreeier som har ansvar for å informere nødslakter og slakteri at du er pålagt restriksjoner. Du må også informere nødslakter om hva slags forhåndsregler som er pålagt når du varsler om nødslakt.

¹ [animaliehygieneforskriften, jamfør forordning \(EU\) nr. 853/2004, vedl. II avsn. II punkt 2 c\)](#)

8 Praktiserende veterinærs ansvar

Du skal vurdere

- om dyret innfrir kravene til nødslakt – se rammen s. 6 og veiledningen med eksempler over aktuelle tilstander s. 10
- om dyret er egnet til mat, ved å gjøre en grundig levendedyrkontroll. Kontrollen skal du dokumentere i nødslaktsertifikatet, se kapittel 6

I nødslaktsertifikatet skal du

- fylle ut alle delene under «OPPLYSNINGER OM DYREEIER» og «FOR VETERINÆR»
- beskrive kliniske funn og ulykken/den uforutsette hendelsen grundig, inkludert opplysninger fra dyreeier om hendelsesforløpet
- dersom det ikke er mulig å fylle inn alle delene av sertifikatet, skal du beskrive hvorfor
- dersom du eller annen kyndig person avliver dyret, skal du opplyse om dette i feltet «FOR SLAKTEREN/DEN SOM AVLIVER» samt oppgi årsaken

Dyr med store smerter eller livstruende tilstander skal avlives (bedøves og avbløs) av veterinær eller annen kyndig person umiddelbart etter at veterinæren har utført levendedyrkontroll av dyret, fremfor å vente på nødslakter.

9 Slakteriets ansvar

Slakteriet skal kontrollere at nødslaktsertifikat er underskrevet, og underrette Mattilsynet om funn i matkjedeinformasjonen som kan ha betydning for bedømmelsen av slaktet. Slakteriet skal sikre hygienisk håndtering av nødslakt i henhold til hygieneregelverket:

- Nødslaktprosessen skal beskrives i slakteriets kvalitetssystem².
- Slakteriet skal ha system som sikrer at kun dyr som innfrir kravene til nødslakt, kommer inn til slakteriet – se rammen s. 6 og veiledningen med eksempler over aktuelle tilstander.
- Slakteriet har et selvstendig ansvar for å vurdere om dyret skal tas inn i matkjeden og kan nekte å ta imot dyr³.

² [næringsmiddelhygieneforskriften, jmfør forordning \(EU\)nr. 852/2004 art. 4 og art. 5](#) samt [næringsmiddelhygieneforskriften, jmfør forordning \(EF\) nr. 853/2004, artikkel V](#)

³ [animaliehygieneforskriften, jmfør forordning \(EU\) nr. 853/2004 vedl. II avs. II og avsn. III](#)

- Slakteriet er ansvarlig for at nødslakter har nødvendig kompetanse⁴.
- Den som avliver dyret, skal ta temperaturen etter avliving (etter avtale med kjøttbransjen).
- Den som avliver og slakter dyret skal beskrive unormale funn og om tilstanden avviker fra veterinærens beskrivelse i nødslaktsertifikatet i feltet: «Unormale funn ved avliving eller slakting?» (etter avtale med kjøttbransjen).

10 Mattilsynets ansvar

Mattilsynet skal vurdere om slaktet kan bli til mat. Slaktet vurderes på bakgrunn av

- nødslaktsertifikat inkludert levendedyrkontroll
- funn på skrott eller organer
- andre undersøkelser eller informasjon

I forbindelse med nødslakt fører Mattilsynet også tilsyn med

- dyrevelferd
- slakteriets ansvar
- privatpraktiserende veterinær sitt ansvar

Mattilsynet følger opp eventuelle avvik.

⁴ [avlivingsforskriften, jmfør forordning \(EU\) nr. 1099/2009 art. 7](#) samt [næringsmiddelhygieneforskriften, jmfør forordning \(EU\) nr. 852/2004 vedl. II, kap. XII](#)

11 Vanlige problemstillinger

Listen nedenfor er ikke uttømmende, men beskriver noen vanlige problemstillinger.

Dyreeier/veterinær skal vurdere hvor lenge dyret kan leve, før det av dyrevernsmessige årsaker må avlives, fremfor å vente på å bli nødslaktet.

Det skal maksimalt gå 24 timer fra tilstanden inntreffer til dyret avlives (unntak for lettere haltheter). Ved smertefulle tilstander skal dyret avlives så raskt som mulig, jmfør [Dyrevelferdsloven](#) § 24: «syke og skadde dyr skal gis forsvarlig behandling og avlives om nødvendig.»

Det er et absolutt krav til levendedyrkontroll utført av veterinær dersom dyret skal nødslaktes og bli til mat. Dyreeier kan avlive, slakte og spise dyret selv, men kan ikke selge eller gi bort noen deler fra dyret.

1.1.1 Dyr med fødselskomplikasjoner

Kan nødslaktes dersom allmenntilstanden ikke er mer påvirket enn ved normale fødsler. Avgjørelsen om nødslakt må tas raskt.

1.1.2 Dyr med skjedeframfall, endetarmsframfall eller livmorframfall

Kan nødslaktes dersom dyret ikke er allment påkjent. Skjedeframfall kan ofte behandles, og dyret kan eventuelt transporteres og slaktes på vanlig måte. Dyr med prolaps som er synlig hele tiden kan ikke transporteres levende inn til slakteriet. Dyr med trengninger kan utvikle prolaps/fremfall i løpet av transport, og skal ikke transporteres levende.

1.1.3 Dyr med melkefeber

Kan ikke nødslaktes fordi dyr med klinisk melkefeber (reduert kalsiuminnhold i blodet) har en stoffskiftesykdom og er allment påkjent.

Hvis dyret ikke lengre har kliniske tegn på melkefeber, kan det nødslaktes dersom dette skjer innen 24 timer fra dyret fikk symptomer på sykdom.

Dyr som blir friske etter behandling, men som ikke reiser seg, og hvor man mistenker utglidning eller andre skader i bevegelsesapparatet, kan nødslaktes om de har upåvirket allmenntilstand. Dyret må uansett nødslaktes innen 24 timer etter første tegn til melkefeber.

1.1.4 Dyr som ligger lengre enn 24 timer (Langligger)

Kan ikke nødslaktes fordi allmenntilstanden er påkjent.

Dyr som ligger lengre enn 24 timer får store og smertefulle skader i muskulaturen pga. dårlig blodsirkulasjon.

1.1.5 Dyr med speneskader og akutte jurskader

Kan nødslaktes.

Speneskader og akutte jurskader regnes som ulykker. Mindre spene og jurskader kan vurderes som hasteslakt, se: [Veileder om transportegnethet og skille mellom dyr under transport](#)

1.1.6 Kviger som ikke lar seg melke etter kalving

Kan ikke nødslaktes.

Unntak: På grunn av forbud mot transport den første uken etter kalving, og fare for utvikling av melkespreng og mastitt, kan man likevel nødslakte slike dyr den første uken etter kalving. Se også punktet om *Mastitt* under.

1.1.7 Mastitt

Kan ikke nødslaktes.

Dyr med akutt mastitt kan ikke nødslaktes fordi de er allment påkjent. Dyr med kronisk mastitt kan ikke nødslaktes, fordi dette er en sykdomstilstand og ikke en akutt tilstand eller ulykke/uforutsett hendelse.

1.1.8 Beinbrudd, avrevne klauver, alvorlige grader av halthet (grad 4-5), store kutt, utglidninger og andre akutte smertefulle skader

Kan nødslaktes.

Ved smertefulle tilstander skal dyret avlives så raskt som mulig, dvs. 24 timer er for lang tid å vente. Dyreeier skal sikre at dyr med store smerter eller livstruende tilstander avlives (bedøves og avbløs) umiddelbart, fremfor å vente på veterinær og/eller nødslakter.

Praktiserende veterinær skal vurdere hvor lenge dyret kan leve før det må avlives fremfor å vente på nødslakter. Praktiserende veterinær skal også vurdere om skaden og smertene virker inn på allmenntilstanden i en slik grad at dyret ikke kan nødslaktes. Halthetsgraden vurderes som beskrevet under punkt «Dyr med mildere grad av halthet (grad 2-3)».

1.1.9 Dyr med mildere grad av halthet, (grad 2-3)

Dyr med akutt oppståtte halthet kan nødslaktes hvis dyret har upåvirket allmenntilstand.

Graden av halthet, smerte og muligheten for å bli frisk vil danne grunnlag for om dyrene skal nødslaktes raskt eller behandles. Graden vurderes som beskrevet på side 12 (Sprecher et. al 1997).

Dyret skal nødslaktes senest 24 timer etter oppstått halthet dersom behandling ikke er aktuelt, eller dyret ikke kan transporteres levende til slakteri, se: [Veileder om transportegnethet og skille mellom dyr under transport.](#)

Dersom dyret behandles for lettere haltheter:

- Skal dyret få tilstrekkelig behandling/ro/klauvstell.
- Skal det være dyrevelferdsmessig forsvarlig å behandle dyret.
- Ved forverring av skaden, se punktet over «Beinbrudd, avrevne klauver, alvorlige grader av halthet (grad 4-5), store kutt, utglidninger og andre akutte smertefulle skader».

Ved manglende bedring innen en uke skal veterinæren vurdere om dyret kan nødslaktes eller ikke. Nødslaktning forutsetter at dyret har upåvirket allmenntilstand og gyldig nødslaktsertifikat, (for lettere haltheter vil levendedyrkontrollen være gyldig i maksimalt 24 timer).

Hvis man velger å behandle med legemidler med lang tilbakeholdelsestid (over en uke) kan ikke dyret nødslaktes.

Kriterier for å vurdere halthet hos storfe, fritt oversatt fra Sprecher et. al 1997. Se også halthetsskalaen i [Veileder om transportegnethet og skille mellom dyr under transport](#) (grad 2-3 under tilsvarer grad 1-3 i Veileder om transportegnethet og skille mellom dyr under transport).

Halthetsgrader	Klinisk beskrivelse	Vurderingskriterier
1	Normal	Storfeet står og går med en normal ryggposisjon. Normal gange
2	Lettere halt	Storfeet står med normal ryggposisjon, men krummer ryggen når det går. Normal gange.
3	Moderat halt	Storfeet krummer ryggen både når det står og går. Gangen er endret slik at steglengden er kortere på et eller flere bein.
4	Halt	Storfeet krummer ryggen hele tiden. Gangen er forsiktig, et steg av gangen. Storfeet foretrekker å legge vekten på et eller flere bein.
5	Alvorlig halt	Storfeet er ikke i stand til, eller er svært uvillig til, å legge vekt på et eller flere bein.

1.1.10 Løpesår/ løpedreining/ løpedislokasjon/ kolikk/ ileus/ trommesjuka/ vindkolikk/ vomoverfylling

Kan ikke nødslaktes.

Tilstanden oppdages ikke før symptomene (konsekvensene) begynner å vise seg. Da er det allerede blitt en sykkelig tilstand der allmenntilstanden er påvirket fordi det kommer endotoksiner i blodet til dyret, før man ser tydelige tegn på sykdom på organer og skrott.

1.1.11 Forvillede dyr – dyr som ikke lar seg håndtere

Kan ikke nødslaktes.

Dyr skal være tilstrekkelig tamme til å kunne håndteres på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte, se Dyrevelferdsloven § 24.

Det er et absolutt krav om levendedyrkontroll utført av veterinær hvis dyret skal slaktes til mat. Dette er ikke mulig om dyret ikke kan håndteres. Se også punktet om *Kviger som ikke lar seg melke etter kalving, side 11*.

12 Uttak av mage og tarm

Hygieneregelverket har ingen tidsgrense for uttak av mage og tarm, men sier at uttak av indre organer skal skje så raskt som mulig etter bedøving og avbløding.

Det er mest hygienisk at slaktet kommer inn helt til slakteriet og at mage og tarm fjernes på nødslakteriet.

13 Kjøling

Nødslaktet skal kjøles dersom det går mer enn to timer mellom avliving og ankomst til slakteriet. Aktiv kjøling er likevel ikke nødvendig hvis klimaforholdene tillater det, jamfør *animaliekontrollforskriften, forordning (EU) 853/2004, vedlegg III, kap. IV punkt 4*. Slakteriet har et ansvar for å vurdere kvaliteten på sine råvarer, og de kan nekte å motta dyr som har ligget varmt i lengre tid.

Vedlegg

[Nødslaktsertifikat](#)

